

האם המוסד הוא סניך של הסי-איי-אי?

תופים המורגלים

הגרנט תאצ'ר השתוללה מועם כאשר נודע לה על פירסום הספר חופס המרגלים באוסטרליה.

מחבר הספר, פיטר רייט, היה אחד האנשים הנכירים ביותר בשב"כ הבריטי, הידוע בשם אס"איי-5 (אס"איי הם ראשי-התבות של "מיליטרי אינטליג'נס", מודיעין צבאי. השרות הזה חדל עוד לפני עשרות שנים מלהשתיד לצבא. הוא הפך שרות עצמאי, הכפוף במישרין לראש הממשלה. אולם כפי שמקובל בבריטניה, הסמלים נשארו גם אחרי שהמציאות השתנתה.)

הספר נאסר להפצה בבריטניה, ואי סדר שם גם לעיתונים להביא קטעים ממנו. אבל הוא הופיע באוסטרליה ובי ארצות-הברית.

קראתי אותו זה עתה בשקיקה. כי זהו ספר לימוד לענייני-מודיעין. בגילוי-לב מדהים מתאר רייט איך פועל שרות-מודיעין מודרני, כיצד הוא בנוי, מהם האמצעים העומדים לרשותו, ומה טיב היחסים בינו ובין "הדרג המדיני".

לישראלי יש בספר הזה עניין כפול ומכופל. אין זה סוד שעם קום המדינה נבנו שרותי-הביון הישראליים על פי הדגם הבריטי. השב"כ הישראלי אורגן על פי הדגם של אס"איי-5, והמוסד על פי הדגם של אס"איי-6 (המכונה גם "שרות הביון החשאי"), הגוף הבריטי האחראי לביון ולמיבצעים חשאיים בחו"ל. שני הגופים כפופים בבריטניה, כמו בישראל, לראש-הממשלה.

יש להניח שהרבה מאוד מן הנהלים והנהגים המתוארים בספר מקובלים גם בישראל. ואכן, מה שנודע באחרונה על השב"כ והמוסד, בעיקבות הפרשות השונות, דומה מאוד למה שמתואר בספר.

ישראל, חיפשתי בספר קודם-כל את התייחסויות לישראל ולשרותיה החשאיים. ככל ישראל, הורגלתי לראות בשרותים החשאיים שלנו, ובייחוד במוסד, מעצמת-ביון עולמית, דוגמה ומופת לכל שרותי-הביון בעולם המערבי.

התאכזבתי. הספר מתייחס לישראל רק באופן שולי, שש פעמים כ-400 עמודים.

כפי שהדברים מתוארים בספר, המוסד הישראלי נראה כמעט כסניף של הסי-איי-אי האמריקאי.

נראה כאילו היה המוסד במשך שנים בכיסו של אחד ג'יימס אנגלטון, מראשי הסי-איי-אי, שראה במוסד מעין אחוזה פרטית שלו. רייט מתאר את ההיכלות בתוגי-הביון האמריקאיים, ומספר כיצד עלה אנגלטון זה לגדולה. כוכבו דרך כושינגטון בשנות ה-50, אחרי שהשיג "מידי אסיה-הקטנה שלו בישראל" את נאומי הסודי של ניקיטה כרושצ'ב, שבו חשף בראשונה את הוועות של סטאלין.

אחר-כך מסביר רייט את השתלטותו של אנגלטון בסרי-איי-אי, ומספר בין השאר כי "הוא שלט בחשבון הישראלי, והפך את תחנת הסי-איי-אי בתל אביב למיותרת."

משמע: יש לטכנות-הביון האמריקאית "תחנה" (כלומר: סניף) בתל-אביב. אבל מכיון שקיים קשר כה הדוק בין תחנות הסי-איי-אי לצמרת-המוסד, אין לתחנה זו מה לעשות. אין לאמריקאים צורך לרגל בישראל. הם מקבלים את הכל מידי המוסד עצמו.

ובמקום אחר: "אנגלטון שמר לעצמו בקנאות את היחסים שלו עם השרות החשאי הישראלי, המוסד. הוא ידע על הידידות ההדוקה שלי עם יוקטור רוטשילד, וניסה פעמים רבות לחסל אותה. בהודעות מנות הוא אף כתב (לאחד מראשי השרות הבריטי) ותבע להפסיק ידידות זו, מפני שהיא מפריעה לקשרים שבין הסי-איי-אי והמוסד."

יוקטור רוטשילד, מראשי הענף הבריטי של מישפת-הבנקאים, מרען מבריק ועשיר מופלג, מתואר בספר כמי שעסק רבות בענייני מודיעין, כתחביב של אדם עשיר.

קשר חשוב של המוסד, ומשום-כך ביקשו לנתק את קשריו עם שרות המודיעין של מולדתו: מעניין.

את הדמויות המעניינות בספר היא אשה ישראלית בשם פלורה סולומון. ויקטור רוטשילד פגש אותה במסיבה בירת וייצמן בישראל. (הכוונה היא, כנראה, לביתה של ורה וייצמן, אלמנת חיים וייצמן, ברחובות.)

אשה זו, המתוארת כ"ציונית שהיגרה מרוסיה" היתה בשנות ה-30 שייכת לחוג הבריטי של בני המעמד העליון, אינטלקטואלים שמאלניים שהפכו סוכני הריגול הסובייטי. אחד האנשים המרכזיים בחוג זה היה קים פילבי, שהפך איש בכיר במוסד הבריטי (אס"איי-6). כאשר חבריו גיי בורגס ודונאלד מקלין, נחשפו וברחו למוסקו, נשאר פילבי על כנו במשך כמה שנים נוספות, עד שנחשף. גם הוא הצליח לברוח למוסקו.

קים פילבי היה בנו של סנט-ג'וזף (ג'ק) פילבי, הסוכן הבריטי שהיה

לרייט עצמו קרה דבר דומה. כשסיים את שרותו הנכיר לא קיבל פנסיה ראויה. יתכן כי הועם על כך, הוא שהיה המניע האמיתי לפירסום ספר זה.

מכיוון שהספר הפך לרב מכר, אין ספק כי ההכנסות ממנו יעלו על כל פיצוי כספי נאות שיכול היה לקבל מהשרות.

אף שהספר מוגדר בעטיפתו כ"אוטוביוגרפיה גלויות-לב", הוא מסתובב סביב נושא מרכזי אחד: גילוי הפרפת בכירה שהושתלה עלידי הסובייטים בצמרת השב"כ הבריטי. רייט הקריש לכך שנים רבות, והוא הגיע למסקנה מהממת: שהסוכן הסרי ביטי הראשי לא היה אלא ראש האס"איי-5 בכבודו ובעצמו, פר רוג'ר הוליס. אין זה מדהים כל-כך כפי שזה היה צריך להדהים. אחרי הכל, פילבי היה אחד מראשי אס"איי-6. בורגס ומקלין היו שניהם אנשי-מודיעין בכירים. בריטי מכובד מאוד, המומחה-ללאמנות

סר אנתוני בלאנט, יועץ המלכה לענייני — ציור היה סוכן סובייטי חשוב, כשעה שכיהן בשרות המודיעין הבריטי. פרשת בלאנט שוטשה, והאיש לא הועמד לדין, כדי שלא להביך את הצר-המלוכה. אולם רייט מגלה כי בלאנט חשף את עברו בפה מלא, אחרי שזכה בחסינות, ותוך כדי כך גם להשיג על רבים מחבריו.

כאשר ניסה רייט להביא ללכידת הוליס, נתקל בקיר אטום. "הדרג המדיני" לא הסכים לגרום לשערוריה קטלנית נוספת, שהיתה מוועזת את קהילת-המודיעין הבריטית כולה. הדבר היה גם מספק עילה טובה לאמריקאים שלא להתחלק עוד בחומר סודי עם השותף הבריטי, בגלל ריבוי המרגלים הסובייטיים בשרותיו.

עליכן ניתן להוליס לפרוש מן השרות ולסיים את ימיו בשלווה, כשעה שבתוך השרות עצמו נמשכה מלחמת-חורמה בין מרשיעיו ובין המאמינים בחפותו.

(לחסידי המושבעים של ג'ון לה-קאר, מחבר ספרי-הריגול, אין הרבה חידושים בכל הפרשות האלה. להיפך: מפתיע עד כמה הצליח להקאר לתאר, בסיוגנון הפיקציה, את המצב האמיתי בשרותי-הביון הבריטיים.)

ל מרות ההערות העוקצניות בספר על התחמרות הפרועה בין השרותים הבריטיים והאמריקאיים, והתככים בין השרותים הבריטיים והצרפתיים, הרושם הכללי הוא שכל שרותי הביון המערביים מהווים למעשה קהילה אחת. גם המוסד שידך, על פי הספר, לקהילה זו. בתוך הקהילה משתפים השרותים של המדינות השונות פעולה זה עם זה, מעבירים זה לזה מידע, מקבלים זה מזה

סיוע, לפעמים גם לביצוע התנקשויות במנהיגים.

ברור שאם שרותי-הביון של מדינה מערבית א' מגלה אורה של מדינה מערבית ב' הפועל נגד ממשלתו, הוא ימסור על כך לשרותי-הביון של מדינה ב'. כל זה על בסיס של תדירות. כל זה, כלי כל ספק, גם בגוש הסובייטי.

יתכן שזה מסביר את הועם האמריקאי העצום על פרשת ג'וזטן פולארד. כשיש יחסים כאלה, מדוע צריכים לרגל?

מצד שני, ברור כי כל שרותי-הביון הידידותיים עוסקים, מן הצד, גם בריגול זה נגד זה, כדי לגלות אם אין השרות השני מעלים ממנו מידע, מסיבה זו או אחרת.

זהו עולם אפלולי, שבו איש אינו מאמין לאיש, הכל חושדים בכל, והכל מרמים את הכל.

לק גדול של הספר מוקדש למה שנראה כעיסוק המרכזי של עולם-הביון: פיתוח אמצעי הציתות והפיצתם.

הרושם הכללי הוא שאמצעי-הריגול המכניים האלה הגיעו למידה כזו של שיכולות, עד שהם יכולים להדור לכל מקום, לעבור כל קיר, להתגבר על כל מחסום, לפתוח כל בפתח, לפענח כל צופן, לראות את הכל, לשמוע את הכל, לאחסן את הכל ולגלות את הכל.

לפי תיאורו של רייט, הסובייטים הם המובילים בתחום זה, והם מכים את המערב שוק על ירך כמעט בכל התמודדות. אולם גם העוצמה של הביון המערבי היא עצומה.

ברור שאם מישו סכור שהוא יכול כיום להעלים משהו מעיני ומאזניו של שרותי-ביון ממלכתי כלשהו, שמנוי וגמור עימו לדעת, הרי הוא משלה את עצמו.

על רקע זה מוסברות גם הצלחותיה הפנטסטיות של ישראל במלחמה העור למית באירגוני אש"ף. מי שקורא ספר זה יתרשם כי אין בהצלחות אלה שום דבר מיוחד. היכולת השיגרתית של שרותי-ביון מודרני די בה כדי להסביר את כולן.

הכישלונות הנוראים שהיו לבין הישראלי — וגם לבין של מדינות אחרות — לא היו בתחום איסוף המידע, אלא בתחום הערכתו הנכונה של המידע. יכולנו להיכר בכך השבוע, ביום הכיפורים.

לקח העיקרי של הספר הוא שמלחמת-העולם השניה לא הסתיימה מעולם. ביום חתימת שביתת-הנשק (ועוד לפני כן) החלה המלחמה המודיעינית בין המערב המזרח, שאין בה סייגים ומיגבלות. הצד השני נתפס כאוייב, ונגררו כל האמצעים כשרים.

הקורא עשוי לשאול את עצמו: האם זה בכלל דרוש? למי זה מעניין?

כל הצדדים משקיעים סכומי-עתק בשרותי-ריגול וריגול-נגדי. שרתים אלה עוסקים בעיקר זה בזה. במאבק הדדי זה משקיעים משאבים אדירים של מרץ וכישרון אנושי, שלא לדבר על אמצעי-הליחמה טכניים. זה נראה כמעט כמאבק פרטי.

אסיקורם היה יכול לשאול מה היה קורה אילו בוטלו, באחד הבקרים, כל שרותי-הביון האלה כלל? האם היה משהו משתנה בעולם?

יתכן שהתשובה היא שלילית. לא נראה לי שתולדות המאה ה-20 היו משתנים כהוא זה, אילמלא היו קיימים כל שרותי-הביון, החל בכבוד הנאצי וכלה בתחומות האדומה, החל במוחברות המצרי וכלה במוסד הישראלי.

יש משהו פסיכופאטי בעולם האפלולי הזה. יש לו הרבה אידיאלים, מסירות טוטלית, דבקות עלילתית במשימה, המצאות גאונות. אבל כל זה קשור כראיה מעוותת של העולם, בהתעלמות מכל הערכים האנושיים, בהפרת כל החוקים.

זהו עולם של אידיאלים פרוחטי, המתאים לסוג מסויים מאוד של בני-אדם. מי שנתפס לכך, כך נרמה, אינו יכול עוד לחיות בצורה אחרת. השרותים הישראליים הם חלק מן העולם הזה. אין לצפות שיקום פיטר רייט ישראלי, שיחשוף את העולם הזה אצלנו. אך אפשר ללמוד מספר זה הרבה גם על העולם הזה שלנו.